

Protokoll 9/2023

fört vid Rådet till skydd för Stockholms skönhets
sammanträde måndagen den 2 oktober 2023 kl. 13:30-16:10,
Samuel Owen, Hantverkargatan 3D

Övriga närvarande	Inga Varg Ordförande Leif Bolter Katarina Borg §§8-16 Desirée Johansson Måns Lönnroth Monica Muro de Santa Cruz Helena Nilsson Lannegren Catharina Nolin Knut Weibull Monica Hector Protokollförare Susanne Höglin Handläggare Henrik Nerlund Sekreterare Robert Moberg Föredragande §8 Felix Staffanson Föredragande §9 Viktor Hemling Föredragande §10
Justerare	Helena Nilsson Lannegren
Datum för justering	
Paragraf	§§1-16
Protokollförare	Monica Hector

§ 1

Dagordning samt val av justerare

Beslut

Valdes Helena Nilsson Lannegren att tillsammans med ordförande justera protokollet. Erinrade sekreteraren att han inte deltar under behandlingen av planförslaget för Södermalm 4:1, Bergsgruvans park, 2021-1554 varför Monica Hector utsågs till t.f. sekreterare under ärendets beredning och beslut. Beslöts uppta ärenden i ordningen: 1-10, 14-16, 11-13.

§ 2

Nästa sammanträdesdag

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådet sammanträder måndag 6 november 2023, kl. 13.30.

§ 3

Nästa delegationssammanträde

Beslut

Erinrades att Skönhetsrådets delegerade sammanträder 16 oktober 2023, kl. 13.30.

§ 4

Protokoll fört vid sammanträde 2023.09.04

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid rådets ordinarie sammanträde 2023.09.04 justerats i vederbörlig ordning.

§ 5

Protokoll fört vid sammanträde 2023.09.18

Beslut

Anmälades att protokoll fört vid Skönhetsrådets delegationssammanträde 2023.09.18 justerats i vederbörlig ordning.

§ 6**Rådet: Tertialrapport 2 2023**

SR 2023/197

Beslut

Antogs av sekreteraren utformad Tertialrapport 2 för verksamhetsåret 2023 som rådets.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/197-1 (Signerad) Rådet: Tertialrapport 2 2023

§ 7**Anmälningar för kännedom****Anmälda handlingar**

- Skepsholmen 1:1 ombyggnad av Kasern III för KKH
- Gör Östermalmstorg vackert, svar med e-post samt SR 2021/163 bifogat
- Vakteln 6, bedömning av bygglovsärende, bedömning av två nekade balkonggrader på Vakteln 6, svar med e-post
- FMV:s nybyggnation av barackkomplex utmed Värtavägen
- Farsta 2:1 vid Mårbackagatan, meddelande om revidering efter granskning, 2018-02681
- Brev från Skönhetsrådet till SFV 20230821
- Tisaren 1 m.fl., angående förslag till detaljplan, 2021-03883, svar med e-post
- Stora Sköndal etapp 2a, synpunkter från boende. Svar med e-post samt SR 2023/169 bifogat
- Hur Stockholm växer, svar med e-post
- (Signerad) Hjorthagen 1:3 m.fl., Kolkajen, planärende på granskning, 2013-01629
- (Signerad) Postgården 1 (Årstafältet etapp 3), planärende på granskning, 2014-15979
- (Signerad) Södermalm 5:2, Hellas Tennis Eriksdal, planärende på granskning, 2020-00730
- Enskede Gård 1:1, vid Enskede Gårdsväg, meddelande efter granskning, 2019-14144
- Postgården 1 m.fl. (Årstafältet etapp 3), meddelande efter granskning nr 2, 2014-15979
- Båtvaggan 1 m.fl., meddelande efter granskning, 2017-19118
- Akalla 4:1, vid Torshamnsgatan, revidering efter granskning, 2015-09816
- Rismidaren 15, underrättelse efter granskning, 2020-16557
- Underrättelse efter granskning Kyrksjöbacken 46 (3/3)
- Byggplan Sparrmansvägen, svar med e-post

- Träd och elsparkcyklar längs Strandvägen, svar med e-post samt SR 2022/233 bifogad
- (Signerad) Kungsholmen 2:8, nybyggnad av ponton, revidering nr 3, dnr: 2023-07296
- Kattlucka på Saimagatan, svar med e-post

§ 8

Fackverket 1, och del av Örby 4:1, förslag till detaljplan, dnr 2020-14338

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Fackverket 1, och del av Örby 4:1, förslag till detaljplan, dnr 2020-14338. Robert Moberg, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/209

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan i föreliggande form.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Detaljplaneförslaget innebär att Sjösavägens södra sida kompletteras med tre byggnadskroppar, två lameller och ett punkthus. Marken som tas i anspråk består i huvudsak av utsparat natur med berg i dagen. Lamellerna föreslås uppföras i fem våningar med loftgångar medan punkthuset föreslås få 15 våningar.

Högdalen invigdes 1959 som Stockholms andra ABC-stad och består av bebyggelse grupperad runt två inre parkstråk med omgivande ringgator. Byggnaderna är utlagda rytmiskt med återkommande punkthus som accentuerar lameller lagda runt mindre gårdar. Lokalgatorna saknar entréer och är primärt gestaltade för sin trafikfunktion. Under det senaste decenniet har stadsdelen förtätats genom flertalet projekt i såväl centrum som längs med den aktuella sträckningen av Sjösavägen.

Skönhetsrådet ville inledningsvis kommentera planeringsprocessen i stadsdelen. Eftersom ett stort antal kompletteringsprojekt genomförts och kommer att genomföras ansåg rådet att ett planprogram för Högdalen hade varit att föredra. Den additiva förändringen med en mängd små projekt blir mycket stor och detta har aldrig samrätts som helhet vilket är en brist för en sammanhållen god planering. Med detta sagt såg rådet det som positivt att det aktuella planarbetet omfattar en större del längs

gatan än de tre tidigare punkthusprojekten vid Sjösavägen som genomförts i frimärksplaner 2008, 2013 och 2017.

Skönhetsrådet ansåg att den utredda platsen går att bebygga men att det föreslagna projektet inte ännu är helt övertygande i sin relation till den befintliga bebyggelsen och naturmarken. Rådet ansåg att tillkommande lamellhus inte kan överstiga fyra våningars höjd, samt att loftgångar inte kan accepteras. Loftgångar är främmande i stadsdelen och är endast, enligt rådets uppfattning, tänkbara vid exempelvis studentbostäder. Det befintliga naturlandskapet bör värderas högre och intrång som kan undvikas bör inte utföras. Detta innebär exempelvis att byggnaderna inte bör få underbyggda garage, utan låtas landa direkt i mark. Området ligger mycket nära tunnelbanan och i befintlig bebyggelse är bilinnehavet lågt. Detta talar sammantaget för en modernare syn på mobilitet utan underbyggda parkeringslösningar. Rådet ansåg att värdefullt berg i dagen, exempelvis vid gångtunneln bör bevaras, och att punkthusets placering därmed behöver utredas vidare.

Avslutningsvis önskade rådet inskräpa vikten av att finna mer ändamålsenliga beteckningar och därmed också visioner för de lokalgator som kompletteras med ny bebyggelse. Dagens benämning ”stadsgata” riskerar att leda tanken fel. Rådet såg positivt på att omforma trafikleder till trivsammare och mer attraktiva rum men ansåg att det bör utvecklas tankebilder för dessa ”förstadsgator” som rimmar med den typ av liv som de kan få utan att för den skull jämföra dem med innerstadens gator med helt andra förutsättningar.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/209-9 Samrådsbrev
- SR 2023/209-10 Plankarta, samråd
- SR 2023/209-3 Utredning I Översiktlig miljöteknisk markundersökning
- SR 2023/209-4 Utredning I PM Trafik
- SR 2023/209-5 Utredning I Dagvattenutredning
- SR 2023/209-11 Planbeskrivning, samråd
- SR 2023/209-2 Utredning I Undersökningsrapport Geoteknik (MUR)
- SR 2023/209-6 Utredning I Kulturmiljöanalys
- SR 2023/209-7 Utredning I Konsekvensbeskrivning kulturmiljö
- SR 2023/209-8 Utredning I Bullerutredning

§ 9**Södermalm 4:1, förslag till detaljplan i Bergsgruvans park, 2021-15543**

Stadsbyggnadskontoret hade genom remiss begärt Skönhetsrådets yttrande över Södermalm 4:1, förslag till detaljplan i Bergsgruvans park, 2021-15543. Felix Staffanson, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/211

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet tillstyrka förslag till detaljplan med erinran om en kulturmiljöutredning avseende framförallt ianspråktagande av parkmark, samt erinran om vyer som visar förslaget påverkan i närmiljö.

Anmälde ledamöterna K Borg och D Johansson reservation mot beslutet.

Anmälde ledamot M Lönnroth reservation mot beslutet enligt bilaga.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Planförslaget syftar till att uppföra ett punkthus i 14 våningar som kombinerar bostäder med cykelgarage. Planområdet är beläget i den sydvästra delen av Bergsgruvans park på Södermalm. Den föreslagna byggnaden har en hexagonal form och innehåller ca 80 lägenheter samt ett publikt cykelgarage i tre plan i sockelvåningarna. Cykelgaraget kommer att kunna nås från gång- och cykelvägen i Bergsgruvans park och från förgårdsmarken mot Rosenlundsgatan. Även bostadsentré och lokalentré nås från Rosenlundsgatan. Mellan Rosenlundsgatan och parken föreslås en ny trappförbindelse.

Skönhetsrådet bedömde att platsen går att bebygga, men att planförslaget behöver bearbetas för att kunna fungera i sin närmiljö. Inledningsvis ville rådet kommentera premissen att problemet med otrygga platser löses genom att bebygga dem. Det finns andra sätt att arbeta med trygghetsproblem, t.ex. gallring och slyröjning av den växtlighet som i planbeskrivningen konstateras orsaka skymd sikt, plantering av vackra buskar och perenner, nya publika stråk, sittplatser för förbipasserande mm; åtgärder som också nämns i planbeskrivningen. Med detta sagt ansåg Skönhetsrådet att byggnaden är väl gestaltad och att projektets arbete med mobilitet är föredömligt. I en så kollektivtrafiknära miljö är det rimligt att inte erbjuda några bilparkeringsplatser och därmed slippa

kostnadsdrivande underbyggda garage. Förhoppningsvis kommer cykelgaraget att skötas på ett sådant sätt att det blir lätt att använda.

Att bebygga parker är inte något som Skönhetsrådet stödjer, särskilt inte på Södermalm som lider av parkbrist, även om huset i detta fall förläggs i en del av parken som idag på grund av närheten till Västra stambanan och dess funktion som farligt godsled inte är särskilt trevlig eller nyttjad. Icke desto mindre är Bergsgruvans park uppförd efter ritningar av Holger Blom och Erik Glemme och anlagd i samband med uppförandet av bebyggelsen i kvarteren Fyrspannet och Bergsgruvan större under 1940-talet. Ambitionen var att skapa en lekpark för alla barn i de omkringliggande hyreshusen. En kulturmiljöutredning av parken bör därför tas fram till nästa skede i planprocessen för att såväl medborgare som remissinstanser ska kunna förstå vilka värden som försvinner. Även parker är kulturmiljöer.

I planunderlaget finns många vyer från långt håll som visar att bebyggelsen inte kommer att dominera i den större stadsbilden. Däremot finns inga vyer som visar byggnadens påverkan från t.ex. Rosenlundsgatan, Maria Bangata och från Bergsgruvans park där den kan antas få betydligt större effekt. Skönhetsrådet önskade därför att ett underlag som visar dessa vyer, med tillhörande analys av hushöjd i relation till närmiljö, byggnadens proportioner mm, tas fram till granskningskedet.

Avslutningsvis ville rådet kommentera att problemet med stadens omvända planeringsprocess enligt Stockholmsmodellen visar sig även i detta projekt där ett visst antal lägenheter blir bestämmande för utformningen istället för platsens förutsättningar.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/211-3 Samrådsbrev
- SR 2023/211-6 Plankarta
- SR 2023/211-2 Solstudie
- SR 2023/211-7 Planbeskrivning
- SR 2023/211-8 Naturvärdesinventering
- SR 2023/211-9 Mobilitets och parkeringsutredning
- SR 2023/211-4 Riskutredning
- SR 2023/211-5 ProjekteringsPM - Geoteknik
- SR 2023/211-10 Miljöteknisk undersökningsrapport
- SR 2023/211-11 Konsekvensanalys avseende trygghet
- SR 2023/211-12 Markteknisk undersökningsrapport
- SR 2023/211-13 Dagvattenutredning
- SR 2023/211-14 Dagsljusrapport
- SR 2023/211-15 Buller och vibrationsutredning

Anmälde ledamot M Lönnroth reservation enligt följande:

”Jag reserverar mig mot Skönhetsrådets beslut att stödja detaljplanen för Södermalm 4:1, förslag till detaljplan i Bergsgruvans park. Jag anser att parken skall bevaras. Stadsbyggnadskontoret hävdar dessutom utan någon som helst analys att byggnaden skulle öka tryggheten i området. Med samma svepande motivering vore det fritt fram att bygga höghus också i Humlegården och Tantolunden. Eftersom kontoret rimligen inte menar detta bör analysen vara mera distinkt. Ökad trygghet i innerstaden bör inte ske genom att bygga i innerstadens parker.”

§ 10

Hägersten 1:1 och Spöksonaten 1, förslag till detaljplan för del av fastigheterna, 2021-04544

Genom remiss hade stadsbyggnadskontoret begärt Skönhetsrådets yttrande över Hägersten 1:1 och Spöksonaten 1, förslag till detaljplan för del av fastigheterna, 2021-04544. Viktor Hemling, stadsbyggnadskontoret, redogjorde för ärendet.

SR 2023/210

Beslut

Beslöt Skönhetsrådet avstyrka förslag till detaljplan.

Uppdrogs åt kansliet att besvara ärendet.

Sammanfattning av ärendet

Stadsbyggnadskontoret har upprättat ett planförslag för del av fastigheterna Hägersten 1:1 och Spöksonaten 1 som ägs av Stockholms stad respektive Heba Fastighets AB. Planförslaget som syftar till att utveckla området vid Gösta Ekmans väg med ca 80 nya bostäder innebär att naturmark inom området ersätts med byggnader och hårdgjord mark. Den nya bebyggelsen uppdelas i två byggnadskroppar för att utsikt och ljusinsläpp delvis ska finnas kvar för den befintliga bebyggelsen.

De nya husen ska passas in mellan befintlig, karaktärsstark skivhusbebyggelse, i terräng bestående av hållmark och skog. De nya volymerna delas på mitten och förskjuts i sidled och i höjdlid för att ge en nättare och mer komplex gestalt. Gestaltningmässigt ges byggnaderna en tydlig vertikal och sammanhållen gestaltning.

Gällande plan för området kallat ”Nybygget” vann laga kraft 1964 och omfattade flera fastigheter med totalt sex skivhus med åtta våningar vardera ritade av arkitektkontoret Ancker, Gate, Lindegren. Samma år antog Byggnadsnämnden planerna för Hägerstens gård I och II. Genom dessa beslut fick Axelsberg sin bebyggelse med sammanlagt 17 skivhus som genom sin placering, form och höjd inte bara påverkar den omedelbara stadsmiljön i sin monumentalitet utan också stadslandskapet. Skönhetsrådet var, så som det redovisas i Kulturmiljöanalysen, inte positiva till förslaget när de fick ta del av ett förberedande förslag 1958 – planområdets belägenhet var ogynnsam och husens form ”tung” men man motsatte sig inte förslaget utförande. Rådet tillade dock att de förutsatte att det omgivande området för all framtid får behålla sin karaktär av park.

Skönhetsrådet såg föreliggande planförslag som mycket problematiskt. De nya byggnadsvolymer kläms in i den befintliga strukturen av skivhus och de skulle därmed bryta det för området typiska planmönstret med stort avstånd mellan husen som ger bostäderna i det utpräglade norrläget såväl dagsljus som närhet till naturen. Förslaget innebär således, enligt rådets uppfattning, mycket stor negativ inverkan på områdets kulturmiljövärden – både i den lilla skalan och upplevelsen av området på håll. Förslaget innebär, ansåg rådet, att områdets karaktär inte kan bibehållas eller stärkas. Markterrasseringarna som behövs för att genomföra förslaget tillsammans med att området runt och mellan de nya husen blir hårdgjord innebär ytterligare avsteg från det som är så utmärkande för området. Skönhetsrådet fann det anmärkningsvärt att förslaget kunnat tas fram med tanke på Översiktsplanens text s 8 ”Stadsbyggandet ska ta sin utgångspunkt i kunskap om stadsdelarnas olika karaktär, hur de samspelar med landskapets förutsättningar, deras olika stadsplanemönster och hustyper. Ett medvetet förhållningssätt till befintliga kvaliteter är därför en förutsättning vid tillägg och omvandlingar.” Byggnadsordningen, som ska fungera som stöd vid stadsutveckling föreskriver i sin tur att ”det byggda ska utformas med stöd i kunskap om den specifika platsen”. Rådet ansåg även att det finns stöd för att avstyrka föreliggande planförslag med stöd av PBL.

Rådet avstyrkte därför bestämt föreliggande förslag eftersom det får allvarliga konsekvenser för den befintliga miljön men också för stadslandskapet där de stora skivhusen även i fortsättningen måste få vara det dominerande inslaget. Rådet ställde sig dock inte negativt till kompletterande bebyggelse i stadsdelen förutsatt att de nya volymer underordnar sig skivhusen och den öppenhet mellan de stora husen som är så typiskt för området.

Stadsbyggnadskontoret bör, ansåg rådet, ta fram ett program för hela östra delen av Axelsberg och göra avvägningar om vilka ytor som skulle kunna bebyggas och sätta tydliga riktlinjer så att

tilläggen inte konkurrerar med skivhusens monumentalitet. Platser som bör utredas är exempelvis befintliga parkeringsytor, som den vid Hägerstensvägen och andra ytor, i den mån de inte ligger mellan skivhusen.

Handlingar i ärendet

- SR 2023/210-6 Samrådsbrev
- SR 2023/210-9 Planbeskrivning, samråd
- SR 2023/210-8 Plankarta samråd
- SR 2023/210-10 Naturvärdesinventering
- SR 2023/210-12 Kulturmiljöanalys
- SR 2023/210-13 Dagvattenutredning
- SR 2023/210-3 Översiktlig miljöteknisk markundersökning_bilagor
- SR 2023/210-4 Översiktlig miljöteknisk markundersökning
- SR 2023/210-5 Trafik- och parkeringsutredning
- SR 2023/210-7 PM Geoteknik
- SR 2023/210-11 Markteknisk undersökningsrapport
- SR 2023/210-14 Dagsljusutredning
- SR 2023/210-15 Bullerutredning
- SR 2023/210-19 Antikvarisk konsekvensanalys

§ 11

Lövholmen 12 m.fl., förslag till detaljplan, 2017-13571

SR 2023/184

Beslut

Anmälades för formellt beslut ärende hänskjutet vid delegationssammanträde 2023.09.18 (§2).

§ 12

Pahl 11, förslag till detaljplan, 2022-04693

SR 2023/191

Beslut

Anmälades för formellt beslut ärende hänskjutet vid delegationssammanträde 2023.09.18 (§4).

§ 13**Hammarbyhöjden 1:1, förslag till detaljplan för område invid Sparmansvägen, 2021-14117**

SR 2023/190

Beslut

Anmäldes för formellt beslut ärende hänskjutet vid delegationssammanträde 2023.09.18 (§5).

§ 14**Rådet: Stockholm bör växa mer genomtänkt**

Återupptogs till behandling ärende bordlagt vid sammanträde 2023.09.18 (§3) Rådet: Stockholm bör växa mer genomtänkt.

SR 2023/172

Beslut

Förelåg av sekreteraren utformad förslagsskrivelse vilken, efter ändringar som framgår av registratoret, antogs som rådets.

§ 15**Sekreteraren informerar****Sammanfattning av ärendet**

Informerade sekreteraren om att Amanda Horwitz tillträdde som ny stadsbyggnadsdirektör i Stockholms stad 1 september.

Sekreteraren deltog i Konstakademiens halvdagsseminarium om 500 år av kunglig arkitektur med titeln Från Vasaborg till italiensk villa som bl.a. handlade om vård och restaureringar av svenska slott och slottsträdgårdar.

Lördag 30 september höll sekreteraren två guide visningar av Klara skyddsrum (Vattugaraget) i samband med Open house Stockholm 2023.

Tisdag 3 oktober deltar sekreteraren i nyinvigningen av Fastighetsägarnas styrelsevåning, utförd efter ritningar av Sune Malmquist och nu restaurerad till 1989 års ursprungliga utseende.

Under torsdag 5 oktober deltar sekreteraren i symposium under Stockholm Craft week som anordnas av Malmstensskolan, Linköpings universitet.

Informerade sekreteraren att han kommer att vara bortrest vid delegationssammanträdet 16 oktober.

§ 16
Övriga frågor

Beslut

Förelåg inga övriga frågor.

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Monica Christina,Hector	2023-10-05
Ingrid Helena,Lannegren	2023-10-06
Magnus Henrik Erkki,Nerlund	2023-10-05
Inga Margareta,Varg	2023-10-05